

UAB VILNIAUS PLANAS

Pamoką gali vesti MOKYTOJAS, taip pat gali savarankiškai dirbti MOKINIAI įgyvendinant įvairių dalykų projektines veiklas.

Projektas ar pamoka rekomenduojama 9-10 ir/ar 11-12 klasių mokiniams

Pagrindinis dalykas geografija, integruojama su fotografija, istorija, informacinėmis technologijomis, lietuvių kalba (vietovardžiai).

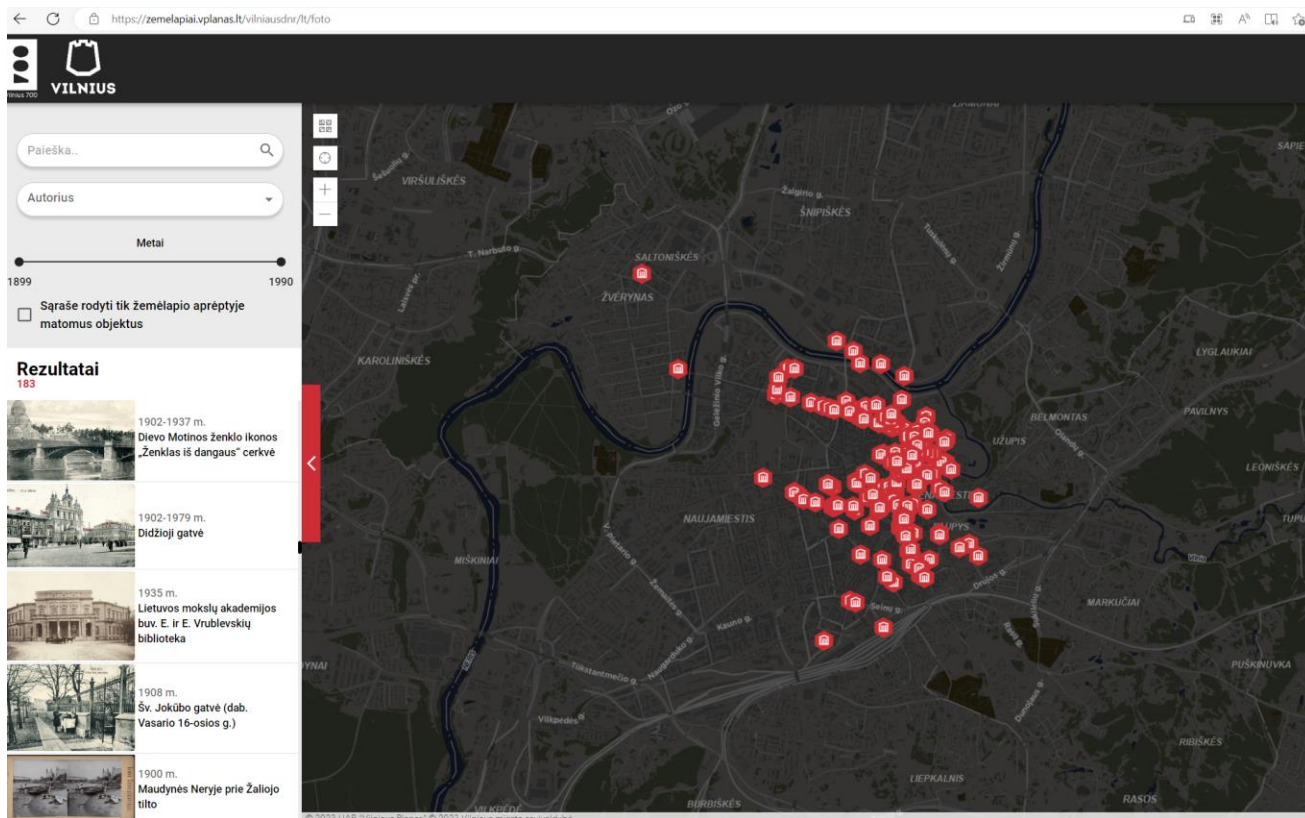
*Pamoką parengė geografijos mokytoja ekspertė Genovaitė Kynė pagal dr. Giedrės Godienės ir Genovaitės Kynės išbandytą metodiką „Laikas keičia Žemę“ (metodika atitinka atnaujintas Bendrąsias ugdymo programas). Pamokoje naudojamas UAB „Vilniaus planas“ sukurtas virtualus portalas „**Vilniaus DNR**“ ([VilniausDNR \(vplanas.lt\)](http://VilniausDNR(vplanas.lt))), kuriame rasite istorinius miesto žemėlapius, fotografijas, mieste įamžintas asmenybes, atminimo ženklus bei svarbius istorinius įvykius.*

PAMOKOS TEMA „VILNIAUS KRAŠTOVAIZDŽIO KAITA“

Europos kraštovaizdžio konvencija (2020) teigia, kad kraštovaizdis – yra visa, kas mus supa: tai žmonių suvokiama vietovė, kurios pobūdį nulėmė gamtos ir (arba) žmonijos faktorių veikimas ir sąveika; kraštovaizdis svarbus visiems: kaip krašto ir tautos tapatybės, asmeninės ir visuotinės gerovės ir gyvenimo kokybės dalis; visi esame kraštovaizdžio kūrėjai.

Pamokos tikslas – plėtoti kraštovaizdžio ypatumų ir vertybės suvokimą, skatinti aktyviai stebėti kraštovaizdžio kaitą, ją kritiškai vertinti ir būti aktyviais kraštovaizdžio kūrėjais.

Pamokos uždavinys. Naudodamiesi [Vilniaus DNR](http://VilniausDNR) portalu (1 pav.), tyrinėkite senose fotografijoje užfiksuotą Vilniaus miesto kraštovaizdį, nustatykite vietovę interaktyviame žemėlapyje, aplankykite šią vietovę dabar, nustatykite pagal fotografiją tašką iš kurio buvo užfiksuota tuomet vietovė ir užfiksuokite dabar. Porose, grupėse ar individualiai palyginkite kaip pasikeitė vietovės kraštovaizdis, kas turėjo įtakos pokyčiams. Pristatykite savo darbą klasėje. Sudarykite savo klasės/grupės tyrinėjimų žemėlapijeigu mokykla turi licenciją; naudokitės diskutuokite ir nuspręskite, kaip galite prisidėti prie miesto kraštovaizdžio puoselėjimo.

1 pav. Vilniaus DNR portalas. Senosios fotografijos ir atvirutės žemėlapyje.

Ugdomos kompetencijos: kultūrinės; pažinimo; socialinės; pilietinės; komunikavimo.

Pamokos vieta: Vilniaus mieste, pagal pasirinktą fotografiją ir vietovę.

Mokymosi turinys (pagal atnaujintas bendrąsias programas):

(9 (I gimnazijos klasė) 26.6.2. Mokomasi atlikti tiriamuosius darbus, analizuoti rezultatus, daryti išvadas ir pristatyti tyrimo rezultatus. Iš siūlomų tiriamųjų darbų (miesto, gyvenvietės pastatų paskirties kartografinis tyrimas, transporto tinklo, ryšių, reiškinių vietovėje tyrimas, pasirinktos vietovės tyrimas) privaloma atlikti du tyrimus.

(11 (III gimnazijos klasė) 28.1.2. Geografijos mokslo koncepcijos. Nurodomi šiuolaikiniai geografijos tyrimo metodai, paaiškinama, kas yra geografinių tyrimų objektas. Taikomos geografinės informacinės sistemos (GIS).

28.1.3. Geografinis tyrimas. Suplanuojamas ir atliekamas geografinis tyrimas, iškeliami problema, hipotezė, atliekami stebėjimai ir renkama informacija, formuojamos išvadas ir apibendrinami rezultatai.

Pasiekimų lygių požymiai. 9–10 ir I–II gimnazijos klasės: PVZ., Mokinių pasiekimų aukštesnysis lygmuo: Analizuoja, lygina ir kritiškai vertina gamtinių ir antropogeninių aplinkos veiksnių poveikį kraštovaizdžiui

ir aplinkai bei daro argumentuotas išvadas. Geba paaiškinti žmogaus ir gamtos tarpusavio sąveiką įvairiose geografinėse erdvėse, vertinti jos poveikį aplinkai (B3.4).

UŽDUOTIS:

- Naudojantis [Vilniaus DNR](#) pateikti skirtingų laikotarpių to paties kraštovaizdžio (vietovės), nuotraukas.
- Pateikti kraštovaizdžio charakteristiką ir aprašyti kaitos tarp fotofiksacijų požymius
- Apibendrinti ir formuluoti išvadas.

PAMOKOS EIGA

I. Mokytojas paaiškina pamokos tikslus ir uždavinius.

II. Mokiniai naudodamiesi [Vilniaus DNR](#) pasirenka seną nuotrauką (*rekomenduojama kuo arčiau savo gyvenamosios aplinkos arba mokyklos*)

III. Analizuoja kraštovaizdį nustato vietovę [žemėlapyje](#).

IV. Vyksta į vietovę, nustato pagal senąją fotografiją kuo tikslesnę fiksacijos vietą ir fotografuoja/užfiksuoja dabartinę situaciją.

V. Apibūdina praeities/dabarties situaciją:

- a) įvertinant kraštovaizdžio komponentus, juos sudarančius elementus, jų charakterį įvairiausiame kontekste (vietovė, priklausomybė (kas kieno dalis), pasiskirstymas, mastas, dažnumas/retumas, unikalios savybės) objektyviu (moksliniu) ir subjektyviu (meniniu) požiūriu;
- b) įvertinant elementų ir visumos natūralumą;
- c) palyginant mokslinį ir emocinį apibūdinimą.

VI. Analizuoja pokyčius: akcentuojama pokyčiai, jų būklę formuojantys gamtiniai ir socialiniai veiksniai, jų ryšiai (kas turėjo įtakos pokyčiams, gamta ar žmogus (visuomeniniai veiksniai) kuo susiję, koku būdu kinta).

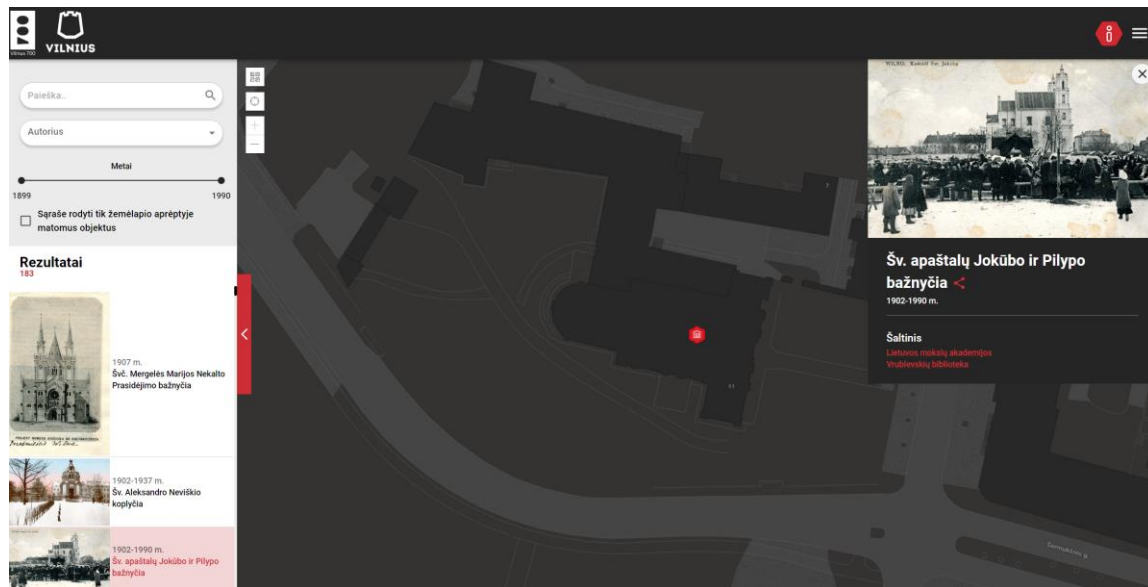
VII. Ruošia vizualų pristatymą, ruošiasi diskusijai. Apibūdinimas gali būti įvairių formų – meninis istorinis pasakojimas, aprašymas, pristatymas vizualiai erdviškai/grafiškai/žemėlapiu, vaizdo siužetu, turistiniu maršrutu ir pan.

VIII. Pristatymas ir tolimesni veiksmai kraštovaizdžio tapatybei ir vertingoms savybėms puoselėti (savo kasdieninių pasirinkimų į(si)vertinimas; sąmoningi pasirinkimai; komunikacija (produktai) – žinios perdavimas kitiems, turizmo maršrutai; vizijų kūrimas arba jų kritinis vertinimas (pavyzdžiui, miesto viešųjų erdvių pertvarkymo projektai).

IX. Rekomenduojama sukurti klasės arba grupės [maršrutą ar žemėlapi](#) naudojantis (<https://www.arcgis.com/index.html> (paskyra, jeigu mokykla turi licenciją. Jeigu licencijos neturi, ją gali nemokamai įsigyti, užpildant [prašymo formą](#)).

Galima stebėti ir aiškinti įvairaus masto ir kompleksiško pokyčius:

Pagrindinio ar vidurinio ugdymo pakopose – kompleksinius gamtinius ir socialinius pokyčius, pvz., upės vandens lygio pakitimai metų eigoje ir daugiamečiai; miesto seniūnijos funkcijų kaitos ir statinių išraiškos pokyčių analizė keleto metų, dešimtmečiuose; žemėnaudos ir fizinės raiškos pokyčiai didesnėje teritorijoje dešimtmečiai, šimtmečiai. Senosiose Vilniaus fotografijose ar atvirukuose daugiausiai užfiksuota kultūriniai objektai ir matomi kiti kraštovaizdžio elementai – sąmoningos tikslingos žmonių veiklos, nulemtos politinių, ekonominių (tame tarpe įvairių veiklos rūšių, pvz., energetikos), socialinių, demografinių, kultūrinių aplinkybių, technologijų, automobilizacijos, karinių konfliktų, religinių paskatų, suvokimo, vertybių ir įsitikinimų dėka kuriamų vietovių analizė. Tuomet atsakoma į klausimus, kodėl būtent čia, būtent taip, būtent tokį laiko tarpą formuojamas kraštovaizdis, kaip į šiuos didelio masto pokyčius reaguoja vietovės išraiška. Tai pavyzdžiui, vietovės keičia pramonės ir/ar technologinė pažanga, pasikeitę prekybiniai ryšiai, estetinės sampratos, gamtinės grėsmės ir jų (pvz., klimato kaitos grėsmės) suvokimas ir pan.. Analizuokite, kaip pasikeitė Lukiškių aikštės ir šv. Apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčios paskirtis per laikotarpį nuo 1902 metų iki dabar (2 pav.).

3 pav. Vilniaus DNR portalas. Lukiškių aikštė ir šv. Apaštalų Jokūbo ir Pilypo bažnyčia 1902-1900 m. nuotrauka ir vieta žemėlapyje.

3 pav. Žaliasis tiltas ir jo aplinka, Vilnius, 1970, 2013 m. (nuotraukos 1970 m. autorius nežinomas; 2013 m. Onos Motiejūnaitės). [Leidiny „Laikas keičia Žemę. Lietuvos kraštovaizdžio kaitos fotokonkursas“, 2013](#)

Įsivertinkite ir reflektuokite _____

Ką su gautais duomenimis dar galėtumėte padaryti? Ar norėtumėte atlikti daugiau tyrimų šioje teritorijoje, sužinoti, kaip ši vietovė susiformavo, kito? Ar žinote, kas ir kaip šią teritoriją tvarko, kaip patys galėtumėte prie to prisidėti? Kaip manote, kodėl svarbu pažinti Vilnių ir artimiausią aplinką? Kodėl svarbu suprasti, kaip žmogus ją keičia, joje jaučiasi? Kas sekėsi, o kas – ne?

Daugiau apie metodiką: G. Godiene. Kraštovaizdžio tyrimo metodika ir Lietuvos kraštovaizdžio kaitos fotokonkurso „Laikas keičia Žemę“ medžiaga: [http://www.gvt.lt/news/94/92/Lietuvos-kraštovaizdžio-kaitos-fotokonkursas-Laikas-keicia-Zeme](http://www.gvt.lt/news/94/92/Lietuvos-kraštovaizdžio-kaitos-fotokonkursas-Laikas-keicia-Zeme;);

<https://www.lgd.lt/naujienos/zemelapiai/13-05-19-fotokonkurso-laikas-keicia-zeme-nuotrauku-zemelapis-ir-laureatu-sarasa>

G. Godiene. Teorija ir užsienio pavyzdžiai: <https://prezi.com/3ogikkyewdew/laikas-keicia-zeme/>